

Bärande träd och buskar

Årligen produceras stora mängder frukt och bär på stadens mark som både är miljövänlig, närproducerad och för vem som helst att plocka för hushållsbehov.

Skarpnåcks fruktträd är en stor tillgång. Inte bara tack vare sina estetiska värden och som viktig föda för pollinatörer utan även för stadens invånare. I enkäter som har gjorts med boende får just de ätliga frukterna och bären stor uppskattning

Här får man plocka

På stadens mark får man plocka frukt. Kartan på nästa sida visar ett urval av de platser där stadsdelen har satsat på att få in frukt och bär i parkmiljöer.

Utöver platserna i parkerna så finns fruktträd och bärbuskar även längs stråk och i allmänna grönytor och även dessa är till för allmänheten att plocka.

På vissa håll i stadsdelområdet finns olika odlingsinitiativ som olika grupper och privatpersoner

sköter även på stadens mark. Här är det som skördas främst till för de som odlar.

Även i naturmark och inom Flatens naturreservat och Nackareservatet är det tillåtet för allmänheten att plocka bär och svamp med allemansrättens begränsningar. Hassel är traditionellt inte del av allemansrätten och hör till markägaren, men på stadens mark är det tillåtet att plocka hasselnötter.

Upplevelsevärden

Hos vissa träd så som äpplen och päron är blomningen iögonfallande och ger stora mervärden förutom sin frukt. Trädens och buskarnas grönska är också en viktig del för upplevelsen av staden.

Under kristider var förr stadens frukter viktiga som mat tillgång men idag handlar det mer om upplevelsen av att kunna plocka ett mellanmål eller frukt och bär till en hemmagjord paj. Dessutom är det svårt att få tag i färskare frukt än den man precis plockat.

För invånare

Fruktträden är till för att användas av allmänheten men när frukten plockas måste man vara rädd om träden och deras grenar för att inte skada dem. Är man försiktig med träden håller de längre och fler kan få ta del av frukter och bär. Generellt är en mogen frukt lättplockad medan en som sitter hårdare borde få sitta kvar och mogna på trädet lite till.

Ibland kan frukterna vara svåra att nå om de sitter för högt. Det är bättre då att vänta på att frukterna faller ner än att bruka tilltag som riskerar att skada trädet eller en själ.

För djurlivet

Många djur drar nytta av våra bärbuskar och fruktträd. Förutom att frukterna och bären i sig utgör föda för till exempel rådjur och småfåglar så gynnas även pollinatörer under blomningen. Pollinatörernas arbete utgör en ekosystemtjänst då de, när de besöker blommorna för att samla pollen och nektar, även befruktar blommorna så de utvecklas till frukter.

Körsbärspplommon kan uppträda både i buskage eller som välbeskurna träd. Oavsett skepnad ger växten god frukt.

Päron är exempel på ett träd med stora frukter som är lite mindre vanligt förekommande än äpple.

Körsbärsträden är populära bland både fåglar och människor.

I kartan visas exempel på platser där det finns bär som inte används av oss människor som mat. Exempelvis är oxbär inte intressant för oss ur ett livsmedelsperspektiv men däremot småfläglar uppskattar dessa bär.

Pedagogik

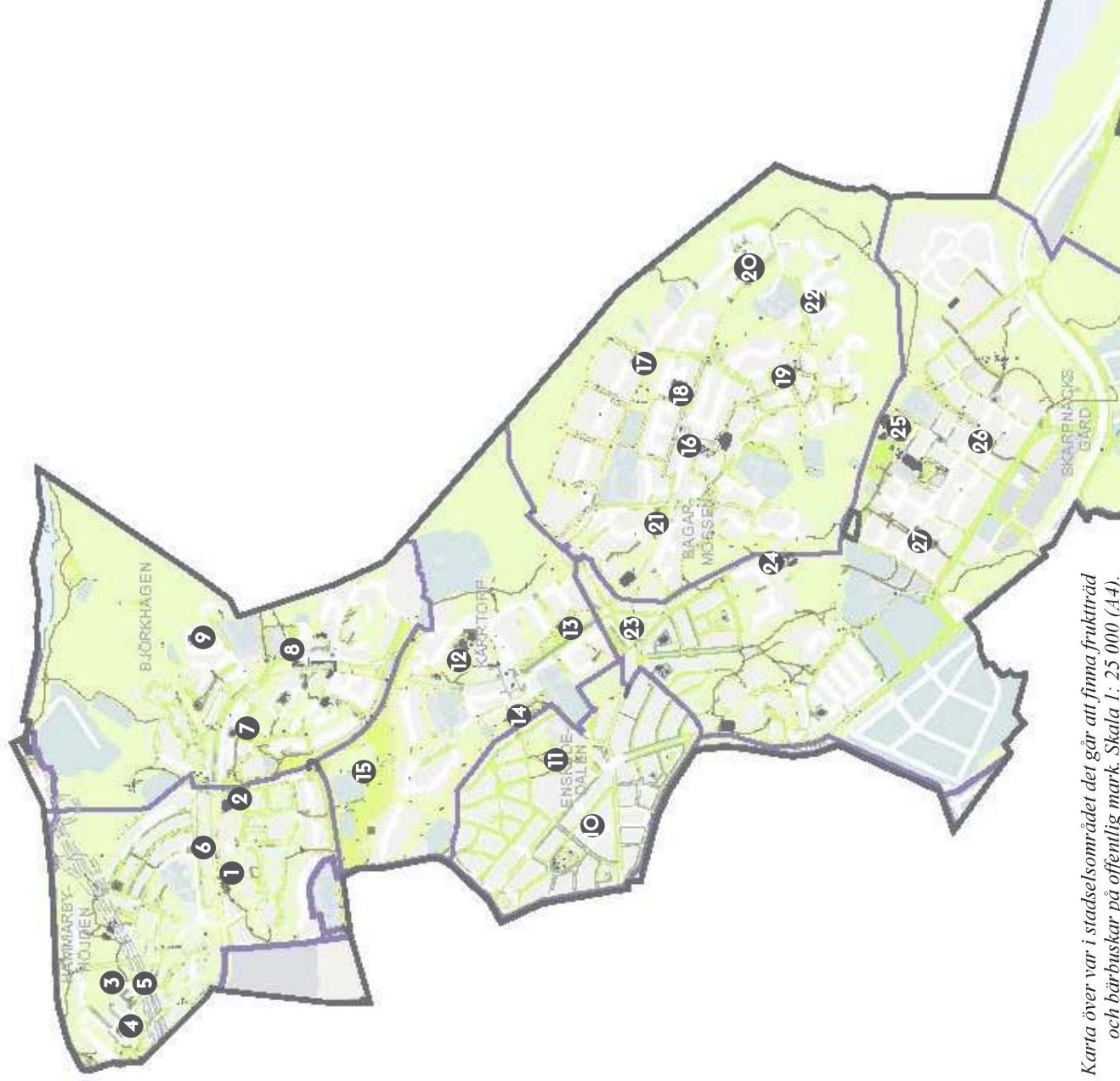
För barn så finns det en pedagogisk dimension i att få se och uppleva var maten kommer ifrån. Särskilt för barn som växer upp i flerfamiljshus utan egen trädgård är det extra viktigt att kunna uppleva och ta del av det som naturen förser oss med.

Vissa träd och buskar känns mer självklara att plocka från då de är mer flitigt använda enligt tradition. Det finns dock andra växter som kan vara intressanta att upptäcka värdet av som mat. Som exempel på mindre vanligt använda växter kan rosbuskar som producerar nypon nämnas och fläder ger bär som går att göra saft på. Även rönnens bär går att använda och är nyttiga.

Det finns olika sorter och arter av olika frukträd och bärbuskar med olika värden. Av äpplen finns det förädlade sorter som är dem vi är vana att äta medan vildäpplen sällan är särskilt stora eller goda annat än i exempelvis marmelad.

Exempel på traditionella frukter och bär:

- Aronia
- Berberis
- Fläder
- Hallon
- Hassel
- Krikon
- Körsbär
- Körsbärsplommon
- Nypon
- Plommon
- Päron
- Valnöt
- Vinbär
- Äpplen

Karta över var i stadsområdet det går att finna frukträd och bärbuskar på offentlig mark. Skala 1: 25 000 (14).

Exempel bär som inte används lika flitigt:

- Häggmispel (främst arter och sorter som är goda)
- Måbär
- Rönnbär (till gelé)
- Slån

Frukter och bär som vi människor gärna låter fåglar och andra djur ha ifred är exempelvis:

- Bukkettapel
- Oxbär

Förutom de planterade växterna kan man i naturmark hitta blåbär, lingon och svamp. Att plocka dessa ger inte bara mat utan plockningen i sig kan ge upphov till trevliga utflykter i skog och mark.

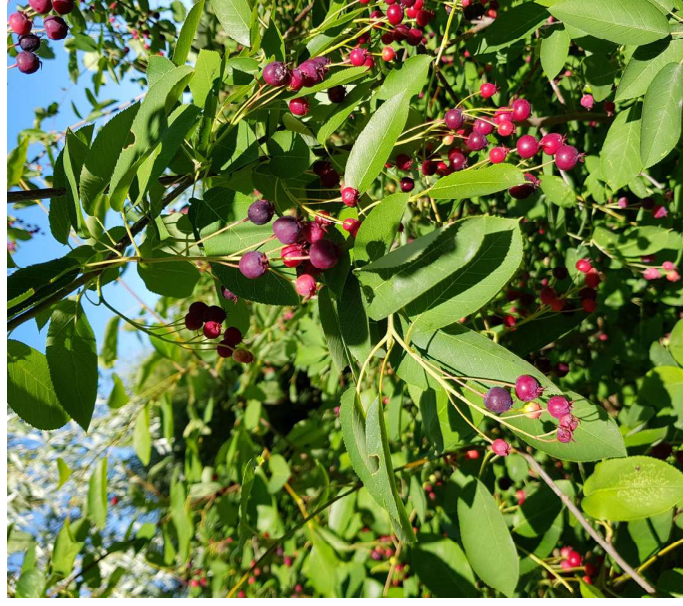
Skötsel:

Hallon är en halvbuske som växer både som planterad kulturväxt och som vild.

En övergripande uppbyggnadsbeskrivning är i vissa fall grundläggande för att trädet ska få en god utveckling och hålla över lång tid. Beskrivningen kan även anpassas för att frukterna ska vara lätta att nå från marken. För att få riktigt välutvecklade och stora frukter kan trädet beskäras av någon med kunskap för ändamålet.

Om frukten inte plockas och tas omhand blir den liggande på marken och kan dra till sig gäster från djurriket. Ett rådjur är kanske inget som stör men getingar kan bli mer av ett problem. Fallfrukt kan också drabbas av svampangrepp och borde avlägsnas för att inte svampen ska riskera att spridas. Fallfrukt tas om hand genom att forslas bort till en återvinningscentral för rötning. Där skapar man biogas som i sin tur kan bli drivmedel till bl.a. stadens bussar.

Häggmispeln uppskattas främst av fåglar men vissa arter och sorter är trevliga bärbuskar även för oss människor.

Det finns viss risk för konflikter med nedfallna bär och frukt över parkerade bilar och safriska bär riskerar att ge färgfläckar på markbeläggning. Kärnor som blir liggande på hårdgjorda ytor kan också ge ett skräpigt intryck. Vid nyplantering av fruktträd bör placering ses över för att inte skapa konflikter.

Som en helhet är träd och buskar med frukt och bär en stor tillgång då det finns stora upplevelsemässiga och ekologiska fördelar av att ha en stor variation av olika typer av växter med olika värden i stadens grönområden.

Vinbärbusken smälter bra in i både parkmiljöer och mer skogsbetonade områden.

Parker med fruktbärande träd och buskar

Hammarbyhöjden

1. Tidaholmsparken: Många fruktträd, bl.a. körsbär, päronträd och körsbärsplommon
2. Plommonparken: Den stora dungen av körsbärsplommon har gett namn åt parken. Här finns även fläder och nypon.
3. Galgbacken: Bärande träd i form av bland annat rönn och fläder.
4. Olaus Magnus plan: Bärande träd och buskar, i form av körsbärsträd och nyponbuskar.
5. Galgplatsen: Bärande träd i form av bland annat päron.
6. Finn Malmgrens plan: Bärande träd och buskar så som körsbär och oxbär.

Björkhagen

7. Solparken: Det finns både frukt och bär i parken såsom körsbärsträd och fläder.
8. Mammans plats: Bärande träd i form av ett äppelträd.
9. Ronnebyparken/Gropen: Bärande träd i form av plommonträd.

Enskededalen

10. De gamlas lund: Bärande fruktträd.
11. Viloparken: Bärande buskar i form av hasselbuskar.

Kärrtorp

12. Fyren + Naturområde med lekplats norr om Fyren: Bärande träd och buskar i form av äppelträd och bukettablet.
13. Gåshällan-Pizzaparken: Bärande träd i form av körsbärsträd, päronträd och äppelträd.

14. Kärrtorpsparken: Bärande träd i form av ett äppelträd.

15. Nytorps gårde: Bärande träd och buskar i form av äppelträd och hasselbuskar.

16. Bagarmossens torg och Lagaplan: Bärande buskar och träd i form av valnöt, oxel, blåbärstry och körsbärsträd.

17. Japanska trädgården: Bärande träd i form av rönn.

18. Brödkaveln: Bärande buskar i form av hallonbuskar.

19. Lekparken Tråget: Bärande träd och buskar med frukt och bär, inkluderande bl.a. rosbuskar, rönn och vinbärsbuskar

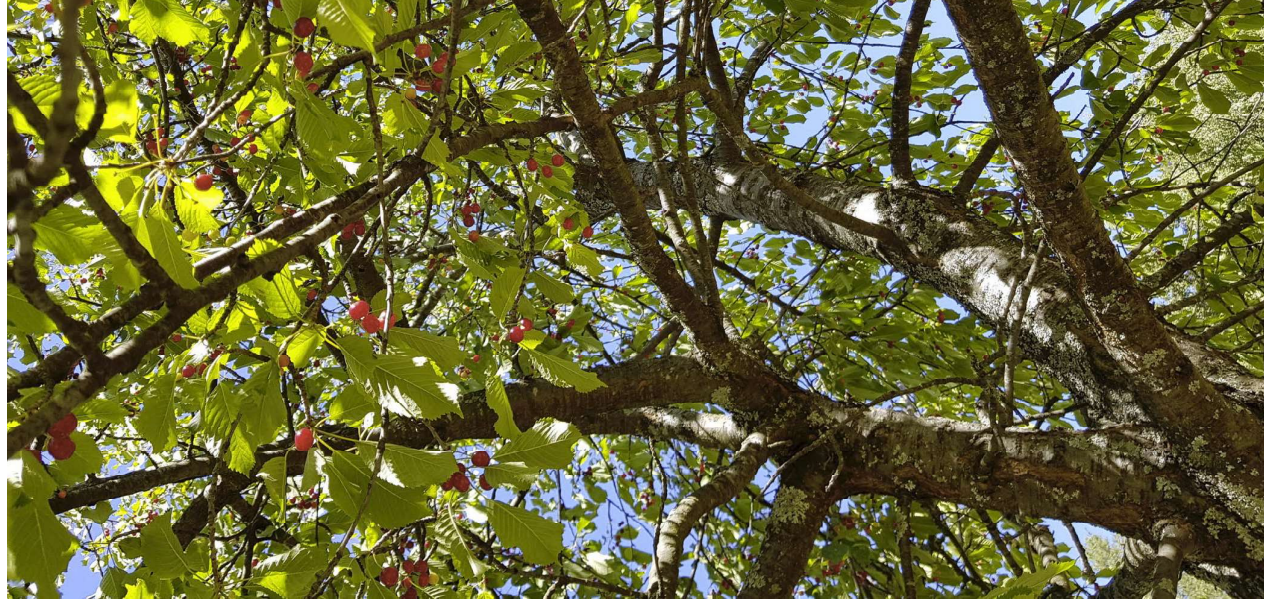
20. Gimåparken och naturområde Rättvisan: Bärande träd och buskar i form av körsbärsträd och berberis.

21. Internationaldagsparken: Bärande buskar och träd i form av måbär, körsbärsplommon och körsbärsträd.

22. Kvarterspark Nossagränd: Bärande buskar så som fläder.

Skarpnäcks gård

23. Statsministern: Bärande träd så som körsbär och prydnadsapel.
24. Skölden: Bärande träd och buskar så som plommon, slån, måbär, svarta vinbär, fruktträd.
25. Bergholmsparken och Skarpaby lekpark: Bärande träd och buskar så som körsbär, slån, nypon, päron och häggmispel.
26. Brandparken: Bärande träd som rönn.
27. Matparken, Flygfyren: Bärande buskar och träd, bl.a. vinbär, körsbär, körsbärsplommon och valnöt.

Körsbärsträdet är värdefullt på flera sätt. Både för sina körsbär och som prydnadsträd med fina höstfärger.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Maria Mathiasson Laxvik, Stadsdelsdirektör	2020-10-28